

Yrkes- och näringsgrenstillhörighet bland invandrare med speciell inriktning på byggbranschen

**Jan Ekberg
Mats Hammarstedt
Växjö universitet**

Juni 2002

Väldigt få människor med invandrarbakgrund arbetar inom byggsektorn. Bygghögskolekommittén, som har till uppgift att kritiskt granska byggbranschen bl.a. ur ett medarbetarperspektiv, anser att den låga graden av integration bör diskuteras mer öppet och offentligt. Därför har vi beslutat att publicera Jan Ekbergs och Mats Hammarstedts rapport "Yrkes- och näringsgrenstillhörighet bland invandrare med speciell inriktning på byggbranschen". Författarna svarar själva för innehåll och slutsatser.

Bland förklaringarna till den extremt låga andelen invandrad arbetskraft i byggbranschen nämns ibland att byggyrkena har låg status i en del av invandrarnas ursprungsländer. En annan förklaring är att branschen inte välkomnar invandrare p.g.a. språkbarriärer. Just dessa hinder borde det finnas goda möjligheter att övervinna. En välkomnande byggbransch kan bli väl så attraktiv som branscher med mindre gynnsamt löneläge där invandrarna redan etablerat sig. Språksvårigheter borde kunna övervinnas genom praktik och särskild utbildning i "byggsvenska".

Vi anser också att det finns anledning att diskutera invandrade människors utanförskap till byggmarknaden utifrån ett bredare och mer samhällsligt perspektiv. Bristerna i etnisk och kulturell segregation har måhända samband med byggsektorns nationella uppbyggnad och med dess övergripande traditioner? Bygghögskolekommittén har tidigare under 2002 publicerat rapporter där byggbranschens låga omvandlingstryck och bristande konkurrens diskuterats. Kanske är det så att byggsektorns struktur som sådan även skapar ett svagare intresse för nyordningar, nykomlingar och nyheter än inom andra branscher och samhällsområden?

Några slutsatser av rapportens beskrivningar är:

- Att branschen rymmer mindre mångfald än många andra branscher.
- Att rekryteringsunderlaget är mindre och smalare än i många andra branscher.

Att arbetsmiljö och kultur påverkas av de beskrivna förhållandena är givet. Att graden av slutenhet även kan ha betydelse för förändringsbenägenheten och förnyelseförmågan inom byggbranschen ligger nära till hands.

Brister i integrationen och människors utanförskap till olika delar av samhället är viktiga demokratiska och ekonomiska frågor. Vi hoppas att rapporten skall kunna bidra till en utvecklad, öppen och seriös debatt om byggsektorns ansvar och möjligheter i dessa frågor.

BYGGKOMMISSIONEN

Widar Andersson
Aspling
ordförande

Gunn Johansson

Anders

Förord

Denna studie har genomförts för Bygghälsomyndigheten. Syftet med studien är dels att kortfattat beskriva arbetsmarknadssituationen för invandrare dels att redovisa deras yrkesfördelning och med speciell hänsyn till deras sysselsättning i byggsektorn.

För att läsaren snabbt skall få en uppfattning om de viktigaste slutsatserna så har dessa samlats i några punkter under rubriken resultat-sammanfattning som finns i rapportens början.

Växjö i juni 2002

Jan Ekberg och Mats Hammarstedt

Växjö universitet 0470-70 80 00

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
RESULTATSAMMANFATTNING.....	3
1 INLEDNING.....	5
2 SYSSELSÄTTNINGSGRAD	6
<i>Tabell 1: Index för sysselsättningsgrad bland utrikes födda i ålder 16-64 år (för 1967 gäller åldern 16-66 år). Standardiserat för ålders- och könssammansättning. *).....</i>	<i>7</i>
3 YRKES- OCH NÄRINGSREN.....	8
<i>Tabell 2: Yrkeshöjning i procent. Sysselsatta 1999.</i>	<i>9</i>
<i>Tabell 3: Näringsgrensfördelning i procent. Sysselsatta 1999.</i>	<i>9</i>
<i>Tabell 4: Oliktalindex 1992 utrikes födda – inrikes födda. Yrke ensifternivå.</i>	<i>12</i>
<i>Tabell 5: Oliktalindex 1999 utrikes födda – inrikes födda. Yrke ensifternivå. Båda könen.....</i>	<i>12</i>
4 INVANDRARE I BYGGBRANSCHEN	13
4.1 TVÄRSNITTSOBSERVATION	13
<i>Tabell 6: Andel av de förvärvsarbetande i respektive grupp som befinner sig i byggbranschen. Procent.</i>	<i>13</i>
4.2 BOSNIER I SVERIGE. EN LONGITUDINELL STUDIE	13
4.2.1 Inledning	13
4.2.2 Arbetsmarknadsintegrering av bosnier.....	14
<i>Tabell 7: Andel av de förvärvsarbetande i procent i ålder 20-59 år. Bosnier invandrade 1993-1994.</i>	<i>16</i>
4.2.3 Bosnier i byggbranschen	16
<i>Tabell 8: Andel av förvärvsarbetande bosnier som finns i byggbranschen. Procent. Män.....</i>	<i>16</i>
<i>Tabell 9: Fördelning i procent 1999 efter position 1997. Bosniska män i ålder 20-59 år.....</i>	<i>17</i>
<i>Tabell 10: Fördelning i procent 1997 efter position 1999. Bosniska män i ålder 20-59 år.</i>	<i>17</i>
<i>Tabell 11: Ej sysselsatta 1997 efter försörjning 1997 och 1999. Fördelning i procent. Bosniska män i ålder 20-59 år.....</i>	<i>19</i>
REFERENSER.....	20

Resultatsammanfattning

- 1 Stora förändringar har skett i invandrarnas arbetsmarknadssituation under efterkrigstiden. Under 1950-, 1960- och 1970- talen var invandrarnas sysselsättningsläge mycket gott. Speciellt under 1950- och 1960-talen var deras sysselsättningsgrad tidvis till och med högre än bland infödda. Detta var under en period då invandringen i huvudsak bestod av s.k. arbetskraftsinvandring men även den tidens flyktingar (dvs. flyktingar som kom vid krigsslutet, flyktingar från Ungern på 1950-talet och flyktingar från Östeuropa på 1960-talet) kom snabbt in på arbetsmarknaden. Bilden började ändras under slutet av 1970-talet och därefter försämrades invandrarnas sysselsättningsläge trendmässigt trots 1980-talets högkonjunktur i Sverige med stor efterfrågan på arbetskraft och trots integrationspolitiska målsättningar om att invandrare (även flyktingar) skall integreras på arbetsmarknaden i ungefär samma utsträckning som infödda. Den neråtgående trenden förstärktes ytterligare under lågkonjunkturen under 1990-talets första del. Från mitten av 1990-talet har en stabilisering skett och under de senaste åren också en viss förbättring skett. Det är dock långt kvar till de integrationspolitiska målsättningarna. Sysselsättningsgraden är fortfarande mycket lägre och arbetslösheten mycket högre än bland infödda. Det finns dock stora skillnader mellan olika invandrargrupper.

- 2 Yrkes- och näringsgrensfördelningen bland sysselsatta invandrare skiljer sig från inföddas. Man brukar då säga att invandrare är segregerade (vilket dock inte behöver betyda diskriminerade) från infödda på arbetsmarknaden. Det kan finnas flera förklaringar till detta. Skillnader kan uppkomma om en invandrargrupp har en annorlunda utbildningsstruktur och utbildningsnivå än infödda. En annan förklaring är att speciellt arbetskraftsinvandrarna rekryterades till expanderande delar av arbetsmarknaden (exempelvis industrisektorn på 1950- och 1960-talen). Inom sådana yrken och näringsgrenar blir andelen invandrare hög. Samtidigt finns det andra näringsgrenar där andelen invandrare blir låg. Detta blir fallet inom yrkes- och näringsgrenar som är på tillbakagång och där det inte finns något nyrekryteringsbehov. Låg andel kan också förväntas inom de delar av arbetsmarknaden som ställer stora krav på "Sverigespecifika" kunskaper som kan antas ta lång tid att förvärva. Det kan exempelvis gälla goda skriftliga kunskaper i svenska språket och goda kunskaper om svenska institutionella förhållanden. Låg andel kan också bli följden om risken för diskriminering är hög.

Beräkningar visar att olika invandrargrupper är olika starkt segregerade från infödda på arbetsmarknaden. Invandrare från de nordiska länderna är minst segregerade dvs. har en yrkes- och näringsgrensfördelning som mest liknar inföddas. Något mer segregerade är invandrare från övriga Europa. Mest segregerade är invandrare från utom Europa.

- 3 Flertalet invandrargrupper finns endast i liten utsträckning i byggsektorn. Betraktar vi samtliga utrikes födda som är sysselsatta så är cirka 5 procent av männen och cirka 0,6 procent av kvinnorna sysselsatta i byggsektorn. För sysselsatta infödda personer är motsvarande tal cirka 10 procent respektive cirka 1 procent. Stora variationer finns dock mellan olika invandrargrupper. Av sysselsatta invandrare från de nordiska länderna så finns cirka 10 procent av männen och cirka 0,8 procent av kvinnorna inom byggsektorn dvs. man har ungefär samma andelstal som bland infödda. För andra invandrargrupper är andelstalen väsentligt lägre och ju längre geografiskt avstånd till hemländerna desto lägre andel. För invandrare från övriga Europa är andelstalen cirka 3,5 procent respektive 0,6 procent. För invandrare från utom Europa är andelstalen endast cirka 1,6 procent respektive 0,4 procent. Totalt finns cirka 1 000 utomeuro-

peiska invandrare sysselsatta i byggsektorn. Det skulle ha varit cirka 6 000 utomeuropeiska invandrare i byggsektorn om 10 procent av förvärvsarbetande utomeuropeiska män och 5 procent av förvärvsarbetande utomeuropeiska kvinnor (dvs. samma som för infödda män och kvinnor) hade befunnit sig i byggsektorn.

- 4 Vi har också specialstuderat de bosnier som anlände till Sverige under 1993-1994. Ett skäl till att studera dessa är att det är en av de största flyktinggrupper som kommit till Sverige. Gruppen har kunnat följas longitudinellt fram till 1999. Det kan först konstateras att dessa flyktingar har integrerats högst olika på olika regionala arbetsmarknader. Samtidigt kan det också konstateras att förvärvsarbetande bosnier i mycket liten utsträckning befinner sig i byggbranschen. Bland förvärvsarbetande bosniska män var det endast drygt 2 procent som 1999 befann sig i byggbranschen. Det finns vissa regionala skillnader. Andelen är något högre bland bosnier i storstadsområdena.

Det har också varit möjligt att studera bosniers in- och utströmning till och från byggsektorn under perioden 1997-1999 jämfört med infödda. Vi finner att utströmningen från andra näringsgrenar till byggbranschen är lägre för bosnier än för infödda samtidigt är utströmningen från byggbranschen till andra näringsgrenar högre för bosnier än för infödda. Att antalet bosnier i byggbranschen ändå ökade mellan 1997 och 1999 berodde på inströmning från arbetslösa bosnier.

Att utströmningen till andra näringsgrenar är hög och inströmningen från andra näringsgrenar är låg skulle kunna tolkas som att det finns något i byggbranschen som bosnier tycker är mindre attraktivt. En annan möjlighet är att de bosnier som 1997 rekryterats till byggbranschen kanske inte hade en lämplig yrkesutbildning eller yrkeserfarenhet. Vi vet dock inte om dessa förklaringar är riktiga. Svar på sådana frågor kan endast en fältstudie ge.

Ytterligare en observation är att bosnier som ej var sysselsatta 1997 men som då uppbar A-kassa i större utsträckning var i sysselsättning 1999 än de som var sysselsatta 1997 och då uppbar andra transfereringar (främst socialbidrag). Att ha A-kassa betyder att man haft tidigare svensk arbetslivserfarenhet. Resultatet är inte överraskande men tyder återigen på att tidigare arbetslivserfarenhet är viktigt för att efter en arbetslöshetsperiod kunna återkomma till arbetsmarknaden.

1 Inledning

Full sysselsättning och jämn inkomstfördelning har under efterkrigstiden varit centrala mål för den ekonomiska politiken. På nationell nivå är hög sysselsättning en resurs för att erhålla en stor nationalprodukt vilken är grunden för den materiella välfärden. Dessutom gör en stor nationalprodukt sannolikt det lättare att nå de fördelningspolitiska målen. På individnivå är tillgång till ett arbete av central betydelse för individens välfärd. Genom arbetet erhåller man i allmänhet sin försörjning. En ojämn fördelning av sysselsättning i befolkningen bidrar således till en ojämn fördelning av inkomster.

Målsättningarna kan kopplas till frågan om invandrarnas villkor på svensk arbetsmarknad. Av olika politiska dokument om invandring och integration som producerats sedan lång tid framgår att invandrare bör få ta del av nämnda målsättningar i samma utsträckning som infödda. Redan 1975 formulerade Riksdagen de invandrarpolitiska målsättningarna om jämlikhet, valfrihet och samverkan. Jämlikhetsmålet innebär bl.a. att invandrare (även flyktingar) ska beredas samma levnadsvillkor och ha samma möjligheter på arbetsmarknaden och därmed till egenförsörjning som infödda. Liknande formuleringar har sedan varit återkommande se exempelvis SOU 1996:55. Även måldokument från Integrationsverket och måldokument för arbetsmarknadspolitiken innehåller väsentligen samma målsättningar se exempelvis Regeringens proposition 1995/1996:222. Även i direktiven till den av Regeringen nyligen tillsatta Integrationspolitiska maktutredningen betonas vikten av invandrades möjligheter till självförsörjning för att därigenom få möjlighet att påverka sin egen vardag se Regeringens direktiv 2000:57. 1)

Mot denna bakgrund kan det vara av intresse att inledningsvis granska invandrarnas position på arbetsmarknaden under efterkrigstiden jämfört med inföddas. En sådan jämförelse kan göras på olika sätt. I en översikt måste vi dock begränsa oss till några enkla mått. Det ena måttet avser nivå på sysselsättningsgrad. Med sysselsättningsgrad i en befolkningsgrupp menas hur stor andel av individerna i gruppen som förvärvsarbetar. Låg sysselsättningsgrad följs vanligtvis av hög arbetslöshet. Det andra måttet avser nivå på årsarbetsinkomst. Arbetsmarknaden för en befolkningsgrupp är naturligtvis något mer mångdimensionellt än enbart en fråga om sysselsättningsgrad och arbetsinkomster. De båda måtten säger ändå något väsentligt. Vi måste även göra andra begränsningar. Olika delgrupper av invandrare har mycket olika ställning på arbetsmarknaden. Även här måste en begränsning göras. Vi koncentrerar oss på vad som hänt i genomsnitt för hela gruppen utrikes födda. Det finns dock vissa uppgifter i texten som visar på stora skillnader i arbetsmarknadsposition mellan olika invandrargrupper.

Efter den översiktliga beskrivningen av invandrarnas sysselsättnings- och inkomstutveckling under efterkrigstiden organiseras rapporten på följande sätt: En beskrivning görs av invandrarnas yrkes- och näringsgrenstillhörighet jämfört med infödda. Skillnader mellan invandrare och infödda i dessa avseenden visas med s.k. olikhetsindex. Vidare visas skillnader mellan invandrare och infödda och mellan olika invandrargrupper just när det gäller byggbranschen. Dessutom visas med hjälp av longitudinella data hur bosnier som anlände 1993-1994 strömmat in till och ut från byggbranschen.

- 1) Uppgifter om antal och sammansättning av utrikes födda framgår av befolkningsstatistiken. Antalet utrikes födda personer boende i Sverige uppgår för närvarande till cirka en miljon individer varav cirka hälften har naturaliserats dvs. erhållit svenskt medborgarskap. Av de utrikes födda är knappt 30 procent födda i något annat nordiskt land, drygt 30 procent födda i övriga Europa och nästan 40 procent födda utom Europa. Under de senaste 30 åren har ländersammansättningen på utrikes födda boende i Sverige kraftigt förändrats. År 1970 var cirka 60 procent födda i övriga nordiska länder, cirka 30 procent födda i övriga Europa och cirka 10 procent födda utom Europa.

2 Sysselsättningsgrad

Den svenska forskningen om invandrarers arbetsmarknad har i huvudsak avsett den första generationen invandrare (utrikes födda). Det finns en hel del uppgifter om deras arbetsmarknad vid en viss tidpunkt (s.k. tvärsnittsdata). Sådana uppgifter finns exempelvis i folk- och bostadsräkningarna, i arbetskraftsundersökningarna, i SCB:s undersökning av levnadsförhållanden, i SOFI:s levnadsnivåundersökningar, i Wadensjö [1973], Ohlsson [1975], Jonung [1982], Reinans [1982], Ekberg [1983, 1999], Ekberg & Gustafsson [1995], Rooth [1999], Scott [1999], Bevelander [2000] och Hammarstedt [2001] samt Edin & Åslund [2001]. Ibland avser uppgifterna utländska medborgare och ibland utrikes födda. Det saknas dock goda arbetsmarknadsdata för den andra generationen invandrare. Med andra generationen invandrare brukar menas personer födda i Sverige med en eller båda föräldrarna födda utomlands. Ännu så länge finns endast ganska få studier om arbetsmarknaden för den andra generationen invandrare.

I tabell 1 görs ett försök att kvantifiera utvecklingen för utrikes födda. Deras sysselsättningsgrad jämfört med inföddas visas med ålders- och könsstandardiserat index. Standardisering har skett för skillnader i ålders- och könssammansättning mellan invandrare och infödda inom åldersklassen 16-64 år. Om värdet på index är högre än 100 så är invandrarernas sysselsättningsgrad högre än för infödda och om värdet på index är lägre än 100 så är invandrarernas sysselsättningsgrad lägre än för infödda.

En sammanfattande iakttagelse från tabellen är att de utrikes föddas sysselsättningsgrad minskat över tiden jämfört med inföddas. Speciellt stora är förändringarna för utländska medborgare. Naturaliserade invandrare (dvs. invandrare som erhållit svenskt medborgarskap) har legat närmare inföddas sysselsättningsgrad och försämringen för naturaliserade är också mindre än för utländska medborgare. Bidragande till det sistnämnda är sannolikt att naturaliserade invandrare har längre vistelsetid i landet och därmed hunnit förvärva de "Sverigespecifika" kunskaper som kan vara av betydelse för framgång på arbetsmarknaden.

På 1950- och 1960-talen samt början av 1970-talet var invandrarernas sysselsättningsläge mycket gott. Detta var under en period då invandringen i huvudsak bestod av arbetskraftsinvandring. Index översteg då värdet 100. Sysselsättningsgraden var således under långa perioder högre än bland infödda. 1950 var index så pass högt som 120 för utländska medborgare dvs. deras sysselsättningsgrad var hela 20 procent högre än bland infödda. Index låg på värdet 100 eller däröver fram till ungefär mitten av 1970-talet. Även den tidens flyktingar (dvs. flyktingar som kom vid krigsslutet, flyktingar från Ungern på 1950-talet och flyktingar från Östeuropa på 1960-talet) kom väl in på arbetsmarknaden, se Ekberg [1985, 1994]. För vissa grupper arbetskraftsinvandrare visar undersökningar att index i slutet av 1960-talet troligen låg så pass högt som på nivån 120-130 se Wadensjö [1973]. Detta gällde exempelvis invandrare från Finland och Jugoslavien. Under denna period hade utländska medborgare också högre sysselsättningsgrad än naturaliserade vilket kan förklaras med att nyinvandrare då ofta var direktrekryterade till svensk arbetsmarknad.

Bilden började ändras under slutet av 1970-talet och därefter har invandrarernas sysselsättningsläge trendmässigt försämrats trots 1980-talets långvariga högkonjunktur i Sverige med stor efterfrågan på arbetskraft. Vid slutet av 1980-talet hade index för utländska medborgare fallit till 83 dvs. deras sysselsättningsgrad var 17 procent lägre än bland infödda. Den neråtgående trenden förstärktes ytterligare under den första delen av 1990-talet. År 1994 var index så lågt som 61 för utländska medborgare och 75 för samtliga utrikes födda. Vi hade under 1990-talets början en kombination av lågkonjunktur och stor flyktinginvandring från främst Bosnien. För vissa utomeuropeiska invandrargrupper måste 1990-talets arbetsmarknad anses ha varit katastrofalt dålig. En beräkning av index 2000 för födda utom Europa visade att flera grupper hade så pass låga index som 40-50. En

öppen arbetslöshet på 30-40 procent är inte ovanlig. De stora skillnaderna mellan olika invandrargrupper visas av att index år 2000 för födda i övriga nordiska länder låg på cirka 94 dvs. en sysselsättningsgrad ganska nära för vad som gäller för infödda.

Från mitten av 1990-talet har en stabilisering skett och under de allra senaste årens konjunkturuppgång i svensk ekonomi så har det också skett någon förbättring. Förbättringen ligger helt på de utländska medborgarna och bland dessa i betydande grad koncentrerad till invandrare från Bosnien. De utländska medborgarnas sysselsättningsgrad är dock fortfarande mycket lägre och arbetslösheten mycket högre än bland infödda. Det kan ha sitt intresse att notera att för naturaliserade invandrare så har ingen återhämtning skett (snarare ytterligare någon försämring) under slutet av 1990-talet men nivån på deras sysselsättningsgrad är fortfarande klart högre än för utländska medborgare. Att positionen för den naturaliserade gruppen inte har förbättrats under slutet av 1990-talet kan tyckas förvånande men kan bero på att många av 1980-talets flyktingar troligen har naturaliserats under 1990-talet dvs. att den naturaliserade gruppen har fått tillskott av individer med svagare position på arbetsmarknaden än tidigare naturaliserade. 1980-talets flyktingar har haft en kvardröjande låg sysselsättningsgrad. Att en betydande del av 1980-talets invandrare fortfarande inte hade kommit in på arbetsmarknaden under 1990-talet framgår av Ekberg & Rooth [2000] och Edin, Lalonde & Åslund [2000] samt Edin & Åslund [2001].

Tabell 1: Index för sysselsättningsgrad bland utrikes födda i ålder 16-64 år (för 1967 gäller åldern 16-66 år). Standardiserat för ålders- och könssammansättning. *)

	Med utländskt medborgarskap	Naturaliserade	Samtliga utrikes födda
1950	120	**)	**)
1960	105	102	104
1967	110	**)	**)
1975	99	102	100
1978	94	102	98
1987	83	96	90
1992	74	95	84
1994	61	91	75
1999	69	87	76
2000	70	87	77
2001	**)	**)	79***)

*) Hur index avläses framgår av följande exempel. År 1960 var index för utländska medborgare 105, vilket betyder att utländska medborgare, vid samma ålders- och könssammansättning som infödda inom åldersintervallet 16-64 år, hade 5 procent högre sysselsättningsgrad än infödda. År 2000 var index för utländska medborgare 70 vilket betyder att de utländska medborgarna detta år hade 30 procent lägre sysselsättningsgrad än infödda.

Genom att index är ett relativt index så kan det också påverkas av variationer i de inföddas sysselsättningsgrad. Minskningen i index under 1970-talet beror på en kombination av lägre absolut sysselsättningsgrad bland invandrare och högre absolut sysselsättningsgrad bland infödda (infödda kvinnor) under detta årtionde. Efter 1980 förklaras nedgången i index helt av minskningen i invandrarnas absoluta sysselsättningsgrad.

**) Inga uppgifter föreligger.

***) Avser första halvåret 2001. Uppgifter om utländska medborgare i arbetskraftsundersökningarna (AKU) finns endast på helårsbas. Någon uppdelning på utländska medborgare och naturaliserade har således inte kunnat göras för det första halvåret 2001.

Källor: Ekberg [1999], Wadensjö [1973], SCB Folk och bostadsräkningarna 1950, 1960 och 1975, specialbearbetning av AKU 1987, 1992, 1994, 1999, 2000 och 2001.

3 Yrkes- och näringsgren

Uppgifter om invandrades yrkesställning och näringsgrenstillhörighet har sedan lång tid förekommit i folk och bostadsräkningarna. Dessutom förekommer sådana uppgifter i SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) och från 1978 också i arbetskraftsundersökningarna (AKU). Redan tidiga analyser, se exempelvis Wadensjö (1972) visade att invandrarna hade en yrkesställning och näringsgrenstillhörighet som skilde sig ifrån den infödda befolkningens. Det kan finnas flera förklaringar till detta. En är att speciellt arbetskraftsinvandrare rekryteras till expanderande yrken och näringsgrenar (exempelvis den växande industrisektorn under 1950- och 1960-talen). Inom sådana yrken kan andelen invandrare antas vara hög. Samtidigt finns det andra yrken eller näringsgrenar där andelen invandrare blir låg. Detta blir fallet inom yrken eller näringsgrenar som stagnerar eller är på tillbakagång. Låg andel kan också förväntas inom yrken och näringsgrenar som ställer stora krav på kunskaper som är specifika för invandringslandet. Exempel på detta är goda skriftliga kunskaper i svenska språket och om svenska institutionella förhållanden. Låg andel kan också bli följderna om risken för diskriminering är hög. Troligen varierar denna risk. Inom yrken där anställningen väsentligen grundas på formella utbildnings- och legitimitetskrav är troligen risken för diskriminering låg.

Det finns således mycket som talar för att invandrare har en annorlunda yrkes- och näringsgrensfördelning än infödda. Samtidigt kan man också förvänta sig att med allt längre vistelsetid i invandringslandet så blir sammansättningen allt mer lik den som gäller för infödda. Över tiden sker rörlighet mellan olika sektorer av arbetsmarknaden samtidigt som längre vistelsetid i landet också gör att invandrarna förvärvar alltmer av "Sverige-specifika" kunskaper som är av betydelse för vilken ställning de har på arbetsmarknaden.

Att invandrarna befinner sig på andra delar av arbetsmarknaden än infödda framkom redan i tidiga studier se exempelvis Wadensjö (1973 och 1979) och Ekberg (1983). Invandrarna befann sig i väsentligt större utsträckning än infödda inom tillverkningsindustrin och inom vissa delar av servicesektorn. Samtidigt fanns invandrare i liten utsträckning inom jordbruk, byggnadssektorn och inom offentlig sektor. Detta mönster har väsentligen upprepats i senare studier se Ekberg och Gustafsson (1995). Det finns dock stora skillnader mellan olika invandrargrupper. Ett mönster är att naturaliserade invandrare (invandrare som förvärvat svenskt medborgarskap) har en yrkes- och näringsgrensfördelning som ligger närmare inföddas än utländska medborgare.

Genom en specialbearbetning av AKU 1999 har det varit möjligt att få fram aktuella uppgifter om yrkes- och näringsgrensfördelning för utrikes födda med uppdelning på utländska medborgare och naturaliserade. Någon förändring att tala om har knappast skett fram till 2002. Fördelningarna framgår av tabellerna 2 och 3. Uppgifterna avser endast uppdelning på grova kategorier dvs. på s.k. ensiffernivå.

Tabell 2: Yrkesfördelning i procent. Sysselsatta 1999.

		Män		Kvinnor	
		Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda
1	Ledningsarbete	4,6	6,6	2,1	2,9
2	Arbete som kräver teoretisk specialkompetens	13,8	16,1	16,5	16,9
3	Arbete som kräver kortare högskoleutbildning	12,8	21,6	14,7	20,2
4	Kontors- och kundservicearbete	6,0	5,8	13,6	16,4
5	Service-, omsorgs- och försäljningsarbete	13,2	7,0	28,2	30,3
6	Jordbruk, skogs- och fiskearbete	1,1	1,7	0,5	1,4
7	Hantverksarbete inom tillverkning	18,7	20,2	1,6	1,4
8	Process-, maskin- och transportarbete	22,5	17,4	4,3	3,9
9	Arbete utan krav på yrkesutbildning	7,2	3,1	13,6	6,6
10	Militärt arbete	0,1	0,6	0,0	0,0

Källa: AKU årsmedeltal 1999
AKU specialbearbetning årsmedeltal 1999

Tabell 3: Näringsgrensfördelning i procent. Sysselsatta 1999.

		Män		Kvinnor	
		Utrikes födda	Inrikes födda	Utrikes födda	Inrikes födda
1	Jordbruk, skogsbruk och fiske	1,2	3,9	0,6	1,4
2	Tillverkning och energiproduktion	30,5	27,6	16,0	10,1
3	Byggverksamhet	4,4	10,3	0,7	1,0
4	Handel och kommunikationer	22,4	23,0	13,8	15,7
5	Finansiell verksamhet, företagstj.	11,7	14,1	11,0	10,8
6	Utbildning och forskning	6,0	5,5	11,3	11,6
7	Vård och omsorg	7,5	4,6	31,6	34,9
8	Personal och kulturella tjänster, renhållning	14,6	5,9	11,0	9,0
9	Offentlig förvaltning	1,8	5,2	4,1	5,5

Källa: AKU årsmedeltal 1999
AKU specialbearbetning årsmedeltal 1999

Tabellerna visar att invandrare i mindre utsträckning än infödda befinner sig i yrken som kräver teoretisk specialkompetens och i yrken som kräver viss högskoleutbildning. Samtidigt befinner sig invandrare i större utsträckning än infödda i yrken som service och omsorg samt i yrken utan krav på yrkesutbildning. Skillnader finns också med avseende på näringsgren. Invandrarna befinner sig i större utsträckning än infödda i tillverkningsproduktion samt i tjänster av typ personal och renhållning. Inom jordbruk och skogsbruk samt byggverksamhet finns dock invandrare i mycket liten utsträckning. Bland sysselsatta utrikes födda män befann sig endast 4,4 procent inom byggverksamhet medan motsvarande andelstal för infödda män var 10,3 procent.

Det finns också stora skillnader mellan olika invandrargrupper. Exempel på grupper med hög andel inom tillverkningsindustrin eller i arbeten utan krav på särskild yrkesutbildning är invandrare från Finland (arbetskraftsinvandrarna) och från vissa utomeuropeiska länder. Däremot befinner sig invandrare från Västeuropa i stor utsträckning inom yrken och näringsgrenar som kräver stort kunskapsinnehåll. Andelen av dessa invandrare som befinner sig i yrken som kräver hög specialistkompetens är högre än i den infödda befolkningen.

Även när det gäller andelen som befinner sig i byggverksamhet så finns stora variationer mellan olika invandrargrupper. Av sysselsatta invandrare från nordiska länder är andelen inom byggverksamhet ungefär densamma som för infödda medan andelen är lägre för invandrare från övriga Europa och ännu lägre andel bland invandrare från utom Europa.

Olikheter i yrkes- och näringsgrensfördelning mellan invandrare och infödda samt mellan olika invandrargrupper torde endast delvis kunna tillskrivas skillnader i utbildningsnivå. Flera undersökningar visar att utbildningsnivån räknat i antal skolår är ungefär densamma för hela gruppen utrikes födda i genomsnitt som för infödda se exempelvis Ekberg (1991). Även de utomeuropeiska invandrarna har i genomsnitt ungefär samma utbildningsnivå som infödda. Ändå befinner de sig på delvis skilda delar av arbetsmarknaden.

Däremot förefaller spridningen i utbildningsnivå vara större bland utrikes födda än i den övriga befolkningen. Bland utrikes födda finns både större andel med enbart förgymnasial utbildning och större andel med eftergymnasial utbildning längre än två år. Det sistnämnda gäller främst utländska medborgare, vilket torde bero på att gäststuderande folkbokfört sig i Sverige. Dessutom kan invandrare med utländsk utbildning antas ha ett delvis annorlunda innehåll i sin utbildning jämfört med svensk utbildning på samma nivå.

Det finns väsentliga skillnader i utbildning mellan olika invandrargrupper, se Ekberg (1991). Stor andel med kort utbildning finns bland män födda i Finland och bland kvinnor födda i Sydeuropa, Mellersta Östern och övriga Asien. Bland invandrare från Sydeuropa och invandrare från utomeuropeiska länder har vi sannolikt grupper med endast några års formell utbildning. Kvinnor från Mellanöstern har också ganska hög andel med akademisk utbildning. Invandrare från Västeuropa och Östeuropa har en stor andel välutbildade.

Det är en vanlig iakttagelse att olika befolkningsgrupper befinner sig på olika delar av arbetsmarknaden. Det kan gälla skillnader mellan män och kvinnor, mellan invandrare och infödda eller mellan olika invandrargrupper. Man brukar då säga att yrkesmässig segregering föreligger. När det gäller orsakerna till yrkesmässig segregering och olikheter i karriärförlopp finns två grundläggande förklaringsansatser. Den ena utgår från arbetsmarknadens utbudssida. Exempel på en sådan förklaring är att män och kvinnor har olika arbetsfördelning i hemmet, vilket i sin tur ger olikheter i arbetsutbudet. Kvinnor planerar sin framtid för att under återkommande perioder kunna vara hemma. Detta gör att de investerar i utbildning och arbete på ett annat sätt än män. På motsvarande sätt kan en invandrare planera för en framtida utvandring, vilket också kan ge skillnader i utbildningsinvesteringar gentemot den inhemska befolkningen.

Den andra förklaringen utgår från arbetsmarknadens efterfrågesida. Man betonar då ofta att arbetsgivare kan diskriminera kvinnor och invandrare och/eller att det finns traditioner och institutionella förhållanden som gör att dessa grupper hamnar på andra delar av arbetsmarknaden än män/infödda. Diskriminering kan ske på många sätt. Exempelvis kontrollerar ofta arbetsgivaren företagets interna utbildning. Enligt hypotesen skulle

arbetsgivarens benägenhet vara låg att välja kvinnor och invandrare till sådan utbildning som kan leda till bättre betalda yrken.

Tabellerna 2 och 3 visade på skillnader i yrkes- och näringsgrensfördelning mellan invandrare och infödda. Man kan då säga att invandrare är segregerade gentemot infödda med avseende på yrkes- och näringsgrensfördelning. Invandrabefolkningen är dock mycket heterogen med avseende på invandringsperiod, utbildning, kulturell och etnisk bakgrund. Man kan därför anta att nämnda segregering är olika stor för olika invandrargrupper. Vill vi få en uppfattning om hur pass yrkesmässigt segregerade olika invandrargrupper är, behöver vi ett enkelt mått på yrkessegregering. Ett vanligt sammanfattande mått på yrkesmässig segregering är s.k. olikhetsindex. Om vi jämför invandrare med infödda, kan olikhetsindex skrivas som:

$$D = 0.5 * \left(\frac{UTF_i - INF_i}{UTF - INF} \right) * 100$$

UTF = Antal sysselsatta bland utrikes födda.

UTF_i = Antal sysselsatta i yrke i bland utrikes födda.

INF = Antal sysselsatta bland inrikes födda

INF_i = Antal sysselsatta i yrke i bland inrikes födda

Teoretiskt kan index anta vilket värde som helst mellan 0 och 100. Värdet 0 indikerar ingen segregering. Den yrkesmässiga fördelningen är identisk för båda grupperna. Ett värde på 100 indikerar fullständig segregation. Det kan visas att index också kan tolkas som andelen i invandrargruppen som behöver byta yrke för att få samma yrkesfördelning som bland inrikes födda.

I tabell 4 visas olikhetsindex för några invandrargrupper. Beräkningarna är gjorda på s.k. ensiffernivå dvs. på mycket grov yrkesnivå och avser läget 1992. Yrkesindelningen detta år var något annorlunda än vad som finns i tabell 2 (som också är uppgifter på ensiffernivå) men detta har ingen väsentlig betydelse. Det framgår att invandrare som bott länge i Sverige är mindre yrkesmässigt segregerade än invandrare som kommit senare. Uppdelning på invandringsperiod föreligger endast för hela gruppen utrikes födda. Av de som invandrat före 1970 skulle drygt 10 procent av utrikes födda män behöva byta yrke för att få samma yrkesfördelning som inrikes födda män. Motsvarande tal för kvinnor anlända före 1970 är 16 procent. Av dem som anlände 1970-79 skulle 18 procent av männen och 17 procent av kvinnorna byta yrke. För de som anlände 1988-92 är motsvarande tal 22 procent respektive 24 procent. Stora skillnader finns också mellan olika invandrargrupper. Invandrare från länder utanför Europa är mer segregerade än invandrare från Europa. Delvis torde detta hänga samman med olikheter i vistelsetid i Sverige.

Tabell 4: Oliktetsindex 1992 utrikes födda – inrikes födda. Yrke ensiffernivå.

Invandringsår	Före 1970	1970-79	1980-92	Samtliga
Män	10,6	18,3	22,5	16,4
Därav:				
Födda i Europa				14,7
Födda utanför Europa				21,7
Kvinnor	16,3	17,7	24,4	16,5
Därav:				
Födda i Europa				14,0
Födda utanför Europa				29,2

Källa: Ekberg och Gustafsson (1995)

I tabell 5 visas olikhetsindex för 1999 med uppdelning på Norden, övriga Europa och utom Europa. Uppgifterna avser båda könen. Ingen uppdelning har gjorts på invandringsperiod. Mönstret är detsamma som för 1992 dvs. invandrare från Norden är minst segregerade och invandrare från utom Europa är mest segregerade.

Tabell 5: Oliktetsindex 1999 utrikes födda – inrikes födda. Yrke ensiffernivå. Båda könen.

Samtliga	12,7
Därav:	
Födda i Norden	9,9
Födda i Europa utom Norden	13,5
Födda utom Europa	20,7

Källa: AKU Specialbearbetning årsmedeltal 1999.

De olikhetsindex som framräknats i tabell 5 och 6 visar således att invandrare delvis befinner sig på andra delar av arbetsmarknaden än infödda. Man brukar då säga att segregation föreligger. Som nämnts kan det finnas många orsaker till segregation. Segregation är således inte detsamma som diskriminering. Det kan också noteras att segregationen på arbetsmarknaden mellan infödda män och infödda kvinnor är väsentligt större än mellan invandrare och infödda. Oliktetsindex mellan de båda förstnämnda grupperna är större än mellan de sistnämnda.

4 Invandrare i byggbranschen

4.1 Tvärsnittsobservation

I detta avsnitt görs observationer för åren 1995 och 1999 av i vilken utsträckning olika invandrargrupper är sysselsatta i byggbranschen (SNI 451-454 enligt SCB:s branschindelning). Uppgifterna framgår av tabell 6.

Tabell 6: Andel av de förvärvsarbetande i respektive grupp som befinner sig i byggbranschen. Procent.

	Män		Kvinnor	
	1995	1999	1995	1999
Födda i Sverige	10,7	10,1	1,0	0,9
Utrikes födda:	5,5	4,9	0,7	0,6
Därav:				
Födda i Norden	9,8	10,0	0,8	0,8
Födda i Europa utom Norden	3,8	3,5	0,6	0,6
Födda utom Europa	1,6	1,6	0,4	0,3

Källa: SCB Specialbearbetning av RAMS 1995 och 1999.

Som synes finns det mycket stora skillnader mellan grupperna. Bland förvärvsarbetande infödda män befann sig drygt 10 procent i byggbranschen både 1995 och 1999. Bland utrikes födda män var motsvarande andel cirka 5 procent. Det finns dock mycket stora skillnader mellan olika invandrargrupper. Invandrare från de nordiska länderna befinner sig i ungefär samma utsträckning som infödda i byggbranschen. Andelstalet är lägre för födda i Europa utanför Norden. Lägst andel har födda utom Europa. De sistnämnda är således i endast mycket liten utsträckning verksamma inom byggbranschen. Vi vet inget om orsakerna till detta. För kvinnor är samtliga andelstal lägre men rangordningen mellan grupperna är densamma. Några väsentliga förändringar har inte skett mellan 1995 och 1999.

4.2 Bosnier i Sverige. En longitudinell studie

4.2.1 Inledning

Under början av 1990-talet skedde en omfattande flyktinginvandring till Sverige från Bosnien. Bosnierna är den i särklass största flyktinggruppen under 1990-talet. Speciellt stor var invandringen 1993 och 1994. Under dessa år uppgick antalet individer till nästan 48 000 fördelade på drygt 21 000 år 1993 och knappt 26 000 år 1994. Nästan 65 procent är i åldern 20-59 år vilken är den i huvudsak förvärvsarbetande åldersklassen. Gruppen har väsentligt högre andel i förvärvsarbetande åldrar än den infödda svenskbefolkningen. Geografiskt fördelades bosnierna ut över ett mycket stort antal av landets kommuner. Återutvandringen har hittills varit obetydlig. Enbart den omständigheten att bosnierna är en av de största flyktinggrupperna gör gruppen intressant att studera både med avseende på arbetsmarknadsintegrering och med avseende på hur gruppen är representerad i byggbranschen

Syftet med nedanstående framställning är tvåfaldigt: För det första presenteras uppgifter om regionala skillnader i Bosniers arbetsmarknadsintegrering i Sverige. Som mått på ar-

betsmarknadsintegrering används andel förvärvsarbetande (andel sysselsatta) i åldersklassen 20-59 år. För det andra presenteras uppgifter om bosnier i byggbranschen.

Med hjälp av ett longitudinellt register har det varit möjligt att över tiden följa de bosnier som invandrade under 1993 och 1994. Registret har skapats i samarbete mellan nationalekonomer vid Växjö universitet och Statistiska Centralbyrån. Gruppens integrering på olika regionala arbetsmarknader har undersökts. Därvid har det också varit möjligt att studera i vad mån man har fått sysselsättning inom byggbranschen. Hittills kan gruppen följas fram till och med 1999 (Uppgifter från SCB:s sysselsättningsregister för år 2000 föreligger inte förrän sommaren 2002). Eftersom det är en registerstudie så omfattas alla individer i gruppen.

4.2.2 Arbetsmarknadsintegrering av bosnier

Vi har följt bosnierna dels i hela riket men också i några olika regioner. Dessa regioner är följande: 1) Stockholmsregionen, 2) Malmöregionen, 3) Det s.k. småföretagsdistriktet i Västra Småland (Gnosjö, Gislaved, Vaggeryd och Värnamo) och 4) Bergslagen. Var och en av regionerna har sin speciella arbetsmarknad och näringslivsstruktur. De båda förstnämnda är storstadsregioner men med olika arbetsmarknader. Stockholmsregionen har haft snabb tillväxt under 1990-talet (trots lågkonjunktur på många andra håll i landet) med stor allmän efterfrågan på arbetskraft och snabb inflyttning. Malmöregionen har haft ett stagnerande näringsliv och stagnerande arbetsmarknad under 1990-talet. De stora industrinläggningarna under 1970- och 1980-talen har gjort att Malmö sedan länge befunnit sig i en stagnationsfas. Under just de sista åren av 1990-talet har dock en viss återhämtning skett i samband med Öresundsbroprojektet. Det s.k. småföretagsdistriktet i Västra Småland har under lång tid varit en expansiv region med stor efterfrågan på arbetskraft och stor inflyttning trots att regionens näringsliv av många ansetts som föråldrat (traditionell industri). Bergslagsregionen har sedan länge haft en svag arbetsmarknad och befolkningsminskning. Skillnaden mellan småföretagsdistriktet och Bergslagen är påfallande. I båda fallen har näringslivet varit (och är) uppbyggt på traditionell industri. I småföretagsdistriktet tycks man utan några större problem klara alla behövliga omställningar och dessutom vara expansiva medan Bergslagen har präglats av stagnation och tillbakagång.

Andelen bosnier som invandrade 1993-94 varierar en hel del av olika regioners totalbefolkning. För riket i genomsnitt är andelen cirka 0,5%. Denna andel föreligger också i Stockholmsregionen (absolut antal bosnier 1999 var cirka 1 800). I Malmö är andelen 1,3% (absolut antal bosnier 1999 var cirka 3 000) och i småföretagsdistriktet nästan 2% (absoluta antal bosnier 1999 var cirka 1 600). I Bergslagen är andelen 0,3% (absolut antal bosnier 1999 var cirka 3 400 individer).

Låt oss först se på hur sysselsättningsgraden har utvecklats för bosnierna. Vi gör ett nerlag 1997 och ett nerlag 1999. Av tabell 7 framgår att integreringen på arbetsmarknaden har varit högst varierande mellan olika regioner. Mycket hög sysselsättningsnivå har bosnier i småföretagsdistriktet. Redan 1997 hade man bland män i åldern 20-59 år nått upp till ungefär samma sysselsättningsnivå som för infödda män i genomsnitt i riket. Ytterligare förbättringar skedde sedan fram till 1999 då de bosniska invandrarna i småföretagsdistriktet hade då klart högre sysselsättningsgrad än den infödda befolkningen i riket och låg på ungefär samma nivå som infödda i småföretagsdistriktet (den infödda befolkningen i småföretagsdistriktet har sedan länge haft högre sysselsättningsgrad än den infödda befolkningen i genomsnitt i riket). Det finns inte någon annan region i landet som har lyckats integrera invandrare (och flyktingar) så bra på arbetsmarknaden som småföretagsdistriktet. Mot detta kan ställas den svaga integreringen i exempelvis Malmöregionen.

Förvånande nog är integreringen i Stockholmsområdet inte mycket bättre än för bosnier i riket i genomsnitt trots den goda arbetsmarknaden i Stockholmsområdet.

Det förefaller således som att skillnader i det allmänna arbetsmarknadsläget i olika regioner endast delvis kan förklara olikheter i integrering på arbetsmarknaden för bosnierna. Både småföretagsdistriktet och Stockholmsområdet har sedan länge haft en god arbetsmarknad men ändå är skillnaderna i bosniernas sysselsättningsläge mycket stora mellan regionerna.

Skillnader i regioners näringsstruktur kan ha en viss betydelse. Småföretagsdistriktet utmärks av en småskalig industriproduktion medan Stockholmsregionen har produktion med stort kunskapsinnehåll. Det sistnämnda kan antas ställa större krav på "Sverigespecifika" kunskaper. Invandrare med kort vistelsetid i Sverige skulle då förväntas ha lättare att ta sig in på den typ av arbetsmarknad som finns i småföretagsdistriktet. Nu visar dock regressionsberäkningar som vi gjort att regionala skillnader i näringslivsstruktur endast tycks ha relativt liten betydelse för regionala olikheter i bosniers arbetsmarknadsintegrering. Det finns uppenbarligen andra och viktiga omständigheter.

Man kan enbart ha hypoteser om vilka dessa andra omständigheter är. En möjlighet är att det finns något i arbetsmarknadens funktionssätt i småföretagsdistriktet som minskar samtidig förekomst av lediga jobb och arbetslösa. Studier av företagskultur, sociala kontaktnät och informationsspridning i småföretagsdistriktet tyder på korta beslutsgångar som ofta sker i informella nätverk, se Johannisson och Gustavsson (1984). Sökprocesser på arbetsmarknaden underlättas genom utnyttjandet av den information som finns i nätverken. Föreligger närkontakt kan arbetsgivare snabbt bedöma den sökandes kompetens liksom den sökande snabbt kan bedöma om man passar för ett visst arbete. Sker inte anställning så finns i de informella nätverken information som sannolikt enkelt kan överföras till den sökande i det fortsatta sökandet. I de informella nätverken finns också en närkontakt mellan offentliga myndigheter och näringsliv vilket kan förväntas skapa effektivitet i lokalt mottagande och introduktion av flyktingar på arbetsmarknaden.

Möjligen finns också andra nätverk som är specifika för invandrarna. Det finns i småföretagsområdet tidigare invandrare från Jugoslavien som kom på 1960- och 1970-talen och som varit väl integrerade på arbetsmarknaden. Dessa kan ha fungerat som kontaktförmedlare inför infasningen på arbetsmarknaden för senare anlända grupper. Det är dock svårt att veta vilken betydelse detta har. Det finns tidigare invandrargrupper från Jugoslavien även i många andra kommuner (exempelvis Malmö) samtidigt som arbetsmarknadsintegreringen varit svag för de senare anlända bosnierna till dessa kommuner.

Alla flyktingar kan naturligtvis inte flytta till småföretagsdistriktet men det förefaller ändå högst sannolikt att en annorlunda geografisk fördelning av de bosniska flyktingarna tillsammans med att olika kommuner inhämtar lärdomar från kommuner som är framgångsrika i sitt integrationsarbete skulle ha medfört en bättre arbetsmarknadsintegrering och därmed större möjligheter till självförsörjning och möjligheter att påverka sin egen vardag.

Tabell 7: Andel av de förvärvsarbetande i procent i ålder 20-59 år. Bosnier invandrade 1993-1994.

Bosnier	1997			1999		
	Män	Kvinnor	Båda kön	Män	Kvinnor	Båda kön
Småföretagsdistriktet	76,8	51,5	64,7	90,3	80,2	85,7*)
Stockholm	34,9	20,9	28,3	61,6	53,6	57,8
Storstockholm	39,9	26,5	33,5	67,8	58,9	63,6
Malmö	14,4	8,6	11,4	36,7	28,0	32,4
StorMalmö	17,3	9,6	13,4	39,4	28,4	33,9
Bergslagen	27,9	17,0	22,5	60,2	44,9	52,6
Bosnier i riket	30,1	17,2	23,8	58,5	45,6	52,2
Infödda i riket	77,3	73,7	75,3	80,0	76,4	78,1

*) Även den infödda befolkningen i småföretagsdistriktet har hög sysselsättningsgrad jämfört med infödda i genomsnitt i riket. I åldersklassen 20-59 år var sysselsättningsgraden i småföretagsdistriktet cirka 90 procent för infödda män och drygt 80 procent för infödda kvinnor. Som framgår ligger bosnierna 1999 i småföretagsdistriktet också på dessa nivåer.

Källa: SCB Sysselsättningsregistret. Specialbearbetning för 1997 och 1999.

4.2.3 Bosnier i byggbranschen

Andelen av förvärvsarbetande bosnier som invandrade 1993 och 1994 och som befinner sig i byggbranschen framgår av tabell 8. Tabellen redovisar endast män. Antalet bosniska kvinnor är ytterst få och uppgår endast till ett tiotal. Totalantalet bosniska män i byggbranschen är ganska litet (90 stycken år 1997 och 252 stycken 1999 för hela riket). Detta gör att endast grova regionala uppdelningar kan göras. Det framgår att andelen av förvärvsarbetande bosnier i byggbranschen är mycket låg men ändå något stigande från 1997 till 1999. Andelen är något högre i storstadsområdena än i övriga landet. Den största ökningen föreligger i Malmöregionen; från 2,5 procent till 5,6 procent. Det är möjligt att Öresundsbroprojektet har varit en viss kanal in på arbetsmarknaden för bosnier i Malmöregionen.

Tabell 8: Andel av förvärvsarbetande bosnier som finns i byggbranschen. Procent. Män.

	1997	1999
Bosnier i riket	2,0	2,9
Därav:		
Storstockholm	2,2	3,8
StorMalmö	2,5	5,6
Övriga riket	1,9	2,5
Infödda män i riket	10,7	10,1

Källa: SCB Sysselsättningsregistret. Specialbearbetning för 1997 och 1999.

Observationerna 1997 och 1999 är tvärsnittsobservationer. Mellan de båda åren inträffar stora förändringar i de underliggande flödena. Det sker både utflöde från och inflöde till byggbranschen mellan de båda åren.

Flöden visas i tabellerna 11-14. Vi begränsar oss till män i ålder 20-59 år. Som nämnts finns det endast enstaka bosniska kvinnor i byggbranschen. I tabell 11 och 12 visas flödena mellan 1997 och 1999 efter följande tre kategorier: Sysselsatta i byggbranschen, sysselsatta i annan näringsgren och ej sysselsatta. I tabell 12 och 13 visas flödena för ej sysselsatta med hänsyn till vilken typ av offentlig transferering som man uppstår.

Tabell 9: Fördelning i procent 1999 efter position 1997. Bosniska män i ålder 20-59 år.

		1999			Summa antal individer
		Sysselsatta i byggbranschen	Sysselsatta i annan näringsgren	Ej sysselsatta	
1997	Sysselsatta i byggbranschen	59,3	29,6	10,1	91
	Sysselsatta i annan näringsgren	0,5	89,5	10,0	4425
	Ej sysselsatta	1,5	37,8	62,0	<u>12103</u>
					16619

Källa: Specialbearbetning av sysselsättningsregistret

Det framgår att av de bosnier som var i byggbranschen 1997 så var betydligt mindre andel kvar i denna bransch jämfört med vad som gäller för andra näringsgrenar (59,3 procent mot 89,5 procent). Flertalet hade övergått till annan näringsgren (29,6 procent) medan 10,1 procent hade övergått till gruppen ej sysselsatta. Skillnaderna mellan 59,3 procent och 89,5 procent beror naturligtvis också på storleksskillnader mellan branscherna. I en stor bransch (andra näringsgrenar) är sannolikheten större än i en mindre bransch (byggbranschen) att man är kvar i samma bransch mellan två tidpunkter. I det fall man definierar en bransch som att omfatta hela näringslivet så är individer som är sysselsatta vid två tidpunkter till 100 procent sysselsatta inom denna bransch vid båda tidpunkterna. Egentligen skulle vi behöva jämföra bosnier med infödda. Vi har dock inte tillgång till något sådant jämförelsematerial.

Bland ej sysselsatta 1997 så var merparten (62,0 procent) fortfarande ej sysselsatta 1999. De som hade fått sysselsättning hade i huvudsak gått till andra näringsgrenar än byggbranschen.

Ett annat sätt att se på flödena är att ställa frågan hur fördelningen på position var 1997 bland de som observeras 1999. Detta framgår av tabell 10. Tabell 10 svarar således på frågan från vilka positioner 1997 hämtas observerade individer 1999.

Tabell 10: Fördelning i procent 1997 efter position 1999. Bosniska män i ålder 20-59 år.

		1997			Summa antal individer
		Sysselsatta i byggbranschen	Sysselsatta i annan näringsgren	Ej sysselsatta	
1999	Sysselsatta i byggbranschen	21,3	9,1	69,5	253
	Sysselsatta i annan näringsgren	0,3	46,2	53,4	8566
	Ej sysselsatta	0,1	5,7	94,2	<u>7800</u>
					16619

Källa: Specialbearbetning sysselsättningsregistret

Det framgår att av de bosnier som var sysselsatta i byggbranschen 1999 så hade endast 21,3 procent varit sysselsatta i samma bransch 1997. Andelen är betydligt högre för sysselsatta i andra näringsgrenar (46,2 procent). I viss mån beror skillnaderna på att antalet bosnier i byggbranschen har mer än fördubblats mellan 1997 och 1999 (från 91 till 253 genom främst inströmning från ej sysselsatta 1997). Det har dock skett en kraftig ökning också av antalet sysselsatta i andra näringsgrenar. Från 4 425 till 8 566 individer vilket nästan är en fördubbling.

Det finns vissa uppgifter för totalbefolkningen som vi kan jämföra med. Från SCB:s AMPAK har beräkningar kunnat göras om hur stor inströmningen från andra näringsgrenar till byggbranschen varit under 1997-1999. (Uppgifterna för totalbefolkningen sammanfaller väl med uppgifterna för infödda eftersom totalbefolkningen till 90 procent består av infödda). Beräkningarna visar att av män som 1997 var sysselsatta i andra näringsgrenar så hade cirka 1,7 procent strömmat in i byggbranschen till 1999. Vid jämförelsen med bosnier så vet vi att 1997 så var 4 425 bosnier sysselsatta i andra näringsgrenar. Av dessa hade 0,5 procent (se tabell 9) strömmat in till byggbranschen fram till 1999. Inströmningen är således väsentligt lägre bland bosnier.

Med hjälp av samma material kan också beräknas utströmningen från byggbranschen under 1997-1999 för män i totalbefolkningen göras. Man finner att 73 procent är kvar i byggbranschen, nästan 16 procent har strömmat över till annan näringsgren och drygt 11 procent är ej sysselsatta. Detta kan jämföras med 59,3 procent, 29,6 procent respektive 10,1 procent för bosnier i tabell 9. Utströmningen till andra näringsgrenar från byggbranschen är således mycket större hos bosnier än i den övriga befolkningen.

Det finns således tendenser att inströmningen till byggbranschen från andra näringsgrenar är lägre och utströmningen från byggbranschen till andra näringsgrenar är högre bland bosnier än bland infödda. Man skulle eventuellt kunna tolka detta som att bosnier av någon anledning tycker att byggbranschen är oattraktiv. En annan möjlighet är att de bosnier som 1997 hamnat i byggbranschen hade en tidigare yrkeserfarenhet (utbildning) som inte direkt var anpassad till byggbranschen och att därför många lämnat branschen 1999. Sammanfattningsvis vet vi inte vad skillnaderna i in- och utströmning till och från byggbranschen mellan bosnier och infödda beror på. Här bör finnas möjligheter för fältstudier.

Det kan också noteras att av de bosnier som ej var sysselsatta 1999 så var drygt 94 procent ej sysselsatta också 1997. Inströmningen från sysselsättning till ej sysselsättning mellan 1997 och 1999 har således varit låg. En intressant fråga är på vilket sätt ej sysselsatta personer 1997 försörjde sig 1997 och 1999. Detta framgår av tabell 11.

Tabell 11: Ej sysselsatta 1997 efter försörjning 1997 och 1999. Fördelning i procent. Bosniska män i ålder 20-59 år.

		1999					Summa antal individer	
		I	II	III	IV	V		
1997	I	54,5	6,2	1,2	1,4		36,6	10821
	II	4,1	42,7	1,4	2,0		49,7	1117
	III	26,1	2,4	46,7		24,8		<u>165</u>
								12103

- I = Ej sysselsatt. Enbart socialbidrag eller socialbidrag + annan transferering (utom A-kassa)
 II = Ej sysselsatt. Enbart A-kassa eller A-kassa + annan transferering (inklusive socialbidrag)
 III = Ej sysselsatt. Är inte registrerad för varken socialbidrag, A-kassa eller någon annan transferering
 IV = Ej sysselsatt 1997 men sysselsatt i byggbranschen 1999
 V = Ej sysselsatt 1997 men sysselsatt i annan näringsgren än byggbranschen 1999

Källa: Specialbearbetning Inkomst- och sysselsättningsregistret 1997 och 1999.

Bland de ej sysselsatta 1997 har gjorts en uppdelning med hänsyn till om man haft A-kassa eller A-kassa + annan transferering å ena sidan och om man enbart haft socialbidrag eller socialbidrag + annan transferering (utom A-kassa) å den andra sidan. Därmed får man uppdelning på om de som ej var sysselsatta 1997 hade tidigare svensk arbetslivserfarenhet av betydelse eller ej. Att uppbära A-kassa innebär att man har haft tidigare svensk arbetslivserfarenhet.

Tidigare arbetslivserfarenhet borde underlätta återinträdet på arbetsmarknaden. Vi finner att så också är fallet. Av de som ej var sysselsatta 1997 men uppbär A-kassa så var 51,7 procent (2,0 + 49,7 procent) sysselsatta 1999. Motsvarande andel bland de som hade andra transfereringar men ej A-kassa var 38,0 procent (1,4 + 36,6 procent). Lägst andel fanns bland de som ej var sysselsatta 1997 och som inte erhållit någon transferering alls under året. Endast 24,8 procent av dessa förvärvsarbetade 1999.

Det kan också noteras att av de som uppbär socialbidrag men ej A-kassa 1997 så var 1999 fortfarande 54,5 procent kvar i samma transfereringskategori. En mindre andel (6,2 procent) hade A-kassa under 1999 vilket visar att man haft någon period med förvärvsarbete mellan 1997 och 1999.

Det är något förvånande att det finns personer (165 individer) som ej var sysselsatta 1997 men som ändå inte uppbär någon transferering under året. Kanske ännu mer förvånande är att nästan hälften av dessa (46,7 procent) inte var sysselsatta varken 1997 eller 1999 men som ändå inte uppbär någon transferering under dessa båda år. Kan det vara frågan om individer som befunnit sig utomlands dessa båda år eller återflyttat men som står kvar i det svenska befolkningsregistret?

Referenser

- Bevelander, P [2000], "Immigrant Employment Integration and Employment Change in Sweden." *Lund Studies in Economic History* no 15. Lund.
- Borjas, G J [1991], "Immigrants on the US Labour Market: 1940-1980." *American Economic Review* 81 s 287-291.
- Edin, P-A, LaLonde, R.J & Åslund, O [2000] "Emigration of Immigrants and Measures of Immigrant Assimilation: Evidence from Sweden". *Swedish Economic Policy Review* 7 s 163-204.
- Edin, P-A, Fredriksson, P & Åslund, O [2000] "Settlement Policies and the Economic Success of Immigrants." Ingår i Åslund, O : Health, Immigration and Settlement Policies. Doktorsavhandling. *Economic Studies* no 53. Uppsala.
- Edin, P-A & Åslund, O [2001],. "Invandrarna på 1990-talets arbetsmarknad." Ingår i: *Ofärd i välfärden*. Kommittén Välfärdsbokslut. Stockholm.
- Ekberg, J [1983], "Inkomsteffekter av invandring". *Lund Economic Studies*. no 27. Lund
- Ekberg, J [1985], "Yrkeskarriär under 70-talet. Invandrare i Stockholms län." Rapport till Regionplanekontoret Stockholms läns landsting. Stockholm.
- Ekberg, J [1994], "Economic Progress of Immigrants in Sweden." *Scandinavian Journal of Social Welfare* 3 s 148-157.
- Ekberg, J [1999], "Immigration and the Public Sector. Income Effects for the Native Population in Sweden." *Journal of Population Economics* 12 s 411-430.
- Ekberg, J & Gustafsson, B [1995], *Invandrare på arbetsmarknaden*. SNS förlag. Stockholm.
- Ekberg, J & Ohlson, M [2000], "Flyktingars arbetsmarknad är inte alltid nattsvart." *Ekonomisk Debatt* 28 s 431-439.
- Ekberg, J & Rooth, D-O [2000], *Arbetsmarknadspolitik för invandrare*. Rapport till Riksdagens revisorer. Working Paper no 6. Ekonomihögskolan. Växjö universitet. Växjö.
- Ekberg, J & Rooth, D-O [2001 a], "Unemployment and Earnings for Second Generation Immigrants. Parent Composition and Ethnic Disparities." Insänd till *Journal of Population Economics*.
- Ekberg, J & Rooth, D-O [2001b], "Är invandrare oprioriterade inom arbetsmarknadspolitik?" *Ekonomisk Debatt* 29 s 285-291.
- Hammarstedt, M [2001], "Making a living in a new country." Doktorsavhandling. *Acta Wexionensia*. no 9. Växjö.
- Johannisson, B & Gustavsson, B-Å [1984] "*Småföretagande på småort. Nätverksstrategier i informationssamhället*." Centrum för småföretagsutveckling. Högskolan i Växjö.

Jonung, C [1982], "Immigrant Women in the Swedish Labour Market." *DEIFO-report no3* Stockholm.

Månsson, J & Ekberg, J [2000], *Second-generation Immigrants on the Swedish Labour Market*. Working Paper no 4. Ekonomihögskolan. Växjö universitet. Växjö.

Ohlsson, R [1975], *Invandrarna på arbetsmarknaden*. Ekonomisk-historiska Föreningen. Lund. Studentlitteratur. Lund.

Regeringens kommittédirektiv [2000: 57], *Fördelning av makt och inflytande ur ett integrationspolitiskt perspektiv*. Stockholm.

Regeringens proposition [1995/1996:222], *Vissa åtgärder för att halvera arbetslösheten till år 2000*. Stockholm.

Reinans, S [1982], "Utlänningar på arbetsmarknaden." *DEIFO-rapport nr 19*. Stockholm.

Rooth, D-O [1999] "Refugee Immigrants in Sweden. Educational Investment and Labour Market Integration." Doktorsavhandling. *Lund Economic Studies* no 84. Lund.

Rooth, D-O [2001] "Etnisk diskriminering och "Sverige-specifik" kunskap-vad kan vi lära från studier av adopterade och andra generationens invandrare? *Ekonomisk Debatt* 29 s 535-546.

Scott, K [1999], "The Immigrant Experience: Changing Employment and Income Patterns in Sweden, 1970-1993." *Lund Studies in Economic History* no 9 Lund.

SOU 1996:55, *Sverige framtiden och mångfalden*. Slutbetänkande av invandrapolitiska kommittén. Stockholm.

Wadensjö, E [1973], "Immigration och samhällsekonomi." Doktorsavhandling. *Lund Economic Studies* no 8. Lund.

Wadensjö, E [1992], " *The Earnings of Immigrants in Sweden*. Paper för the Sixth Annual Conferens of the European Association of Labour Economics. Warszawa. Polen.